

Henkilöjunaliikenteen hankinnat

Yhdistelmäraportti 2019

1. Tausta

Raportti perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1370/2007, rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista. Kyseisen palvelusopimusasetuksen (PSO-asetus) 7. artiklan 1. kohdassa todetaan, että: ”kunkin toimivaltaisen viranomaisen on julkaistava kerran vuodessa yhdistelmäraportti, jossa selostetaan sen toimivaltaan kuuluvat julkisen palvelun velvoitteet.

Raporttiin on sisällytettävä julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten alkamispäivä ja kesto, valitut julkisen liikenteen harjoittajat sekä korvaukset, joita niille on maksettu, ja yksinoikeudet, joita niille on myönnetty korvauksena julkisen palvelun velvoitteiden täyttämistä.

Raportissa on erotettava toisistaan linja-autoliikenne ja raideliikenne, ja sen pohjalta on voitava valvoa ja arvioida julkisen liikenneverkon suorituskykyä, laatua ja rahoitusta, ja siinä on tarpeen mukaan annettava tietoja myönnettyjen yksinoikeuksien luonteesta ja laajuudesta. Raportissa on myös otettava huomioon julkista liikennettä koskevissa jäsenvaltioiden toimintapoliittisissa asiakirjoissa esitetyt toimintapoliittiset tavoitteet. Jäsenvaltioiden on edistettävä näiden raporttien keskitettyä saatavuutta esimerkiksi yhteisen verkkosivuston kautta”.

2. Liikenne- ja viestintäministeriön toimivalta-alue

Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) on PSO-asetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen rautatieliikennettä koskevissa asioissa HSL-alueen ulkopuolella.

LVM täydentää toimivalta-alueellaan VR Yhtymä Oy:n (VR) tarjoamia palveluja niin kutsutulla osto- ja velvoiteliikenteillä, jotka kohdentuvat valtakunnallisesti ja alueellisesti liiketaloudellisesti kannattamattomiin yhteysväleihin ja vuoroihin.

3. Sopimusten perustiedot

Vuonna 2019 LVM:n ja VR:n välillä oli voimassa valtakunnallisen henkilöjunaliikenteen yksinoikeussopimus, josta korvauksena VR:lle voi aiheutua LVM:n asettamista liikennöintivelvoitteista enintään -20 miljoonan euron tappio vuonna 2019. Sopimuskausi on 3.12.2009 – 31.12.2024.

Lisäksi LVM:n ja VR:n välillä oli voimassa ostoliikennesopimus välillä 1.2.2016 – 31.12.2019. Vuonna 2019 maksettu ostoliikennekorvaus oli 32,17 miljoonaa euroa sisältäen arvonlisäveron. Uusi ostoliikennesopimus vuodelle 2020 allekirjoitettiin 28.3.2019.

Sopimusosapuolten välillä on sovittu, että VR saa pitää LVM:n hankkiman liikenteen lipputulot itsellään. Julkisen tuen tarve vuonna 2019 oli VR:n ilmoituksen mukaan yhteensä 44,5 miljoonaa euroa. Tuen käyttö on eritelty palveluvelvoitteittain kohdassa 4. VR saa sopimusperusteisia korvauksia julkisista varoista myös muun muassa HSL-alueen lippuyhteistyön muodossa sekä matkakorvauksina esimerkiksi varusmiesten kuljettamisesta.

4. Palveluvelvoitteet

Suomessa on pidetty tärkeänä, henkilöjunaliikenteen valtakunnallisen kokonaistarjonnan kannalta, varmistaa, että rataverkolla on liikennettä myös silloin kun se ei taloudellisesti luontaisesti muodostu.

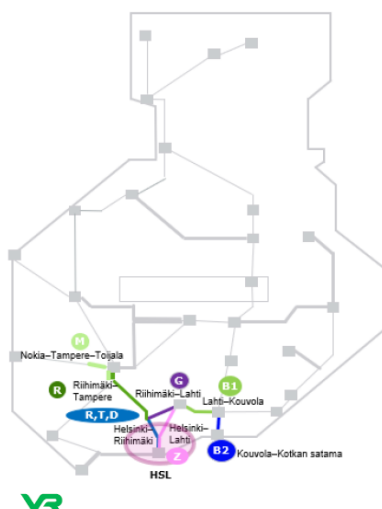
Henkilöjunaliikenteen hankinnoilla mahdollistetaan palveluvelvoitteiden asettaminen VR-Yhtymä Oy:lle ja valtakunnallisesti korkeampi palvelutaso kuin mihin pelkät suorat lipputulot antaisivat mahdollisuuden.

Henkilöjunaliikenteen palveluiden tarjonta on tärkeä osa valtakunnallista liikennejärjestelmää ja alueiden välistä saavutettavuutta. Kauko- ja lähiliikenteen hankinnoilla on tavoitteena ylläpitää ja lisätä junaliikenteen palvelutasoa ja houkuttelevuutta. Junaliikenteen hankinnoilla tyydytetään vuosittain alueellisia ja valtakunnallisia tarpeita siinä laajuudessa kuin myönnetty määräraha riittää.

4.1 Etelä-Suomen taajamajunaliikenne

Palveluvelvoitteella tavoitellaan kattavaa taajamajunaliikenteen palvelua Helsingin ja Tampereen sekä Lahden – Kouvolan ja Kotkan muodostamalle alueelle eri vuorokauden aikoina työmatka- ja asiointiliikkumiseen. Palveluilla on merkitystä saavutettavuuden näkökulmasta myös syöttöliikenteenä. Taajamajunaliikenteen palvelut ovat tärkeä osa Etelä-Suomen joukkoliikennejärjestelmää ja ihmisten liikkumisen mahdollisuuksia.

Liikennöitävät linjat

Liikenteen volyymi, matkamäärät ja kustannustehokkuus, 2019

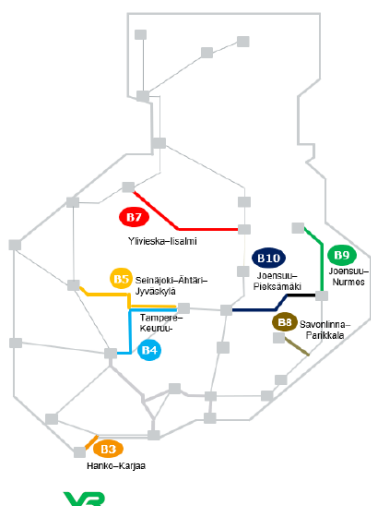
Linja	Vuoromäärä tavallisena arkipäivänä	Matkamäärä (t)
R, T, D Helsinki–Riihimäki	84	4 900
Z Helsinki–Lahti	36	1 463
G Riihimäki–Lahti	32	285
RA, RB Riihimäki–Tampere	20	845
B1 Lahti–Kouvola	14	117
B2 Kouvola–Kotkan satama	14	131
Yhteensä	200	7 741

Liikennekokonaisuuden julkisen rahoituksen tarve yhteensä 12,7M€ eli 1,64€ / matka

4.2 Sähköistämättömien rataosien kiskobussiliikenne

Palveluvelvoitteella tavoitellaan henkilöjunaliikennepalvelua haja-asutusalueiden sähköistämättömillä rataosilla. Diesel-käyttöistä kiskobussikalustoa käytetään tarjoamaan henkilöjunaliikenteen peruspalveluja työmatka- ja asiointiliikenteeseen. Palveluilla on merkitystä saavutettavuuden näkökulmasta myös syöttöliikenteen.

Liikennöitävät linjat

Liikenteen volyymi, matkamäärät ja kustannustehokkuus, 2019

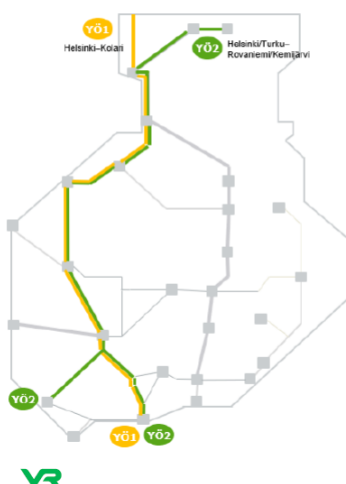
Linja	Vuoromäärä tavallisena arkipäivänä	Matkamäärä (t)	Täyttöaste (%)
B3 Hanko-Karjaa	14	151	28 %
B4 Tampere-Keuruu	6	81	30 %
B5 Seinäjoki-Ähtäri-Jyväskylä	4	65	34 %
B7 Ylivieska-Iisalmi	4	46	25 %
B8 Savonlinna-Parikkala	12	105	25 %
B9 Joensuu-Nurmes	4	43	33 %
B10 Joensuu-Pieksämäki	4	71	46 %
B15 Vilppula-Seinäjoki	2	1	6 %
Yhteensä	50	562	31 %

Liikennekokonaisuuden julkisen rahoituksen tarve yhteensä 12,8M€ eli 22,76€ / matka

4.3 Lapin yöjunaliikenne

Palveluvelvoitteella tavoitellaan yli-yön saavutettavuutta Etelä- ja Pohjois-Suomen välillä sekä käytännön vaihtoehtoa henkilöautolle ja lentokoneelle Lapin matkailuun. Yöjunaliikenteen palvelutasoa ja kapasiteettia yhteensovitetään erilaisten sesonkien kanssa rata- ja kalustokapasiteetin sallimissa puitteissa.

Liikennöitävät linjat

Liikenteen volyymi, matkamäärät ja kustannustehokkuus, 2019

Linja	Vuoromäärä tavallisena arkipäivänä	Matkamäärä (t)	Täyttöaste (%)
YÖ1 Helsinki-Kolari:	4 kulkupäivää viikossa*	552	44%
YÖ2, Helsinki/Turku-Rovaniemi/Kemijärvi	4 vuoroa arkipäivisin*		

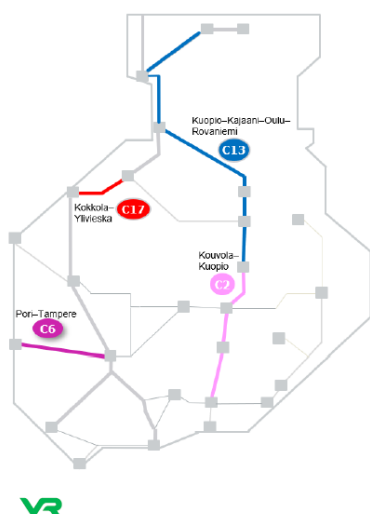
Lisäksi sesonkiliikenne Helsingistä Kolariin ja Rovaniemelle

Liikennekokonaisuuden julkisen rahoituksen tarve yhteensä 1,0M€ eli 1,92€ / matka

4.4 Muu kaukoliikenne

Palveluvelvoitteella tavoitellaan täydentäviä kaukoliikenneyhteyksiä muuten kannattamattomille yhteysväleille. Muuta, pääosin Intercity-kalustolla, harjoitettua henkilöjunakaukoliikennettä hankitaan sellaisille yhteysväleille, jotka palvelevat liikennejärjestelmän palvelutuotantoa ja henkilöjunaliikenteen tarjontaa kokonaisuutena, vaikka yksittäisen reitin matkustajamäärät eivät mahdollistaisi taloudellisesti elinkelpoista reittiä tai palvelua.

Liikennöitävät linjat

Liikenteen volyyymi, matkamäärät ja kustannustehokkuus, 2019

Linja	Vuoromäärä tavallisena arkipäivänä	Matkamäärä (t)	Täyttöaste (%)
C2 Kouvola–Kuopio	2	47	20 %
C6 Pori–Tampere	18	490	21 %
C13 Kuopio–Kajaani–Oulu–Rovaniemi	16	505	21%
C17 Kokkola–Ylivieska	2	2	10 %
Yhteensä	38	1045	20 %

Liikennekokonaisuuden julkisen rahoituksen tarve yhteensä 18,0M€ eli 16,48€ / matka